

Swendenborgius qui non alios libros sacros admisit præter Evangelia et Apocalypsim, vocavitque regnum Christi *regnum tenebrarum* (1).

Ex levi hac veluti adumbratione consecratorum quæ ex principio de interiori Spiritu s. illustratione tanquam Scripturarum dogmatico interprete ac fidei regula proficiscuntur, non solum hujus doctrinæ absurditas patet, verum etiam causa facile eruitur illius agendi rationis cui sectarii in fidei negotio inhaerent, prout postremo loco expendendum suscepimus. Cum enim protestantes compererint, imo penitus senserint quælibet ejusmodi a se invecata systemata rem minime conficere quam sibi proposuerant, constituendi videlicet regulam firmam, certam ac infallibilem, qualis ad gignendam fidem plane requiritur, nunquam eodem in statu constiterunt atque consistunt. Æstuanti mari persimiles, modo orthodoxum, ut vocant, protestantismum profitentur, modo in omnimodam libertatem dilabuntur, adeo ut quæcumque fidem subriant, interdum proclamant libertatem examinis, interdum urgent fidei symbolicæ professionem. Nunc dogmata amplectuntur, nunc respuant veluti accidentales formas sine quibus religio quoad substantiam consistere valeat; modo cum pietistis et mysticis quos vocant, in plena versantur fidei objectivæ indifferentia, nec nisi affectum seu sensum quemdam religiosum sectantur; modo demum cum rationalistis et mythicis omni prorsus supernaturalismo valedicunt. Nempe quo se vertant, seu verius, dolenter dico, ubi corruant nesciunt (2).

Ut igitur paucis quæ fusi pro rei gravitate disseruimus, complectamur: omnes conveniunt fidem theologiam absque regula aliqua proxima et infallibili cui sese homines subjicere debeant, haberi haudquam posse. Jamvero sublata seu rejecta Ecclesiæ auctoritate, hæc nupiam apparet, non in Scriptura sola, non in sola individuali ratione, non in spiritu privato a Spiritu s. illustrato; ergo aut Ecclesiæ admittenda auctoritas, aut absque fide in perpetuo religioso scepticismo fluctuandum (3); seu, quod idem est, protestantes abjecta, Ecclesiæ auctoritate, nunquam certi esse possunt de dogmatica Scripturarum interpretatione, quod demonstrandum assumpsimus.

DIFFICULTATES. I. *Obj. 1.* Non alia regula in Scri-

(1) *Nouvelles divines publiées par Schwendenborg*, trad. en allem. par Immar. Tafel. Tubing. 1824, vol. I, p. 56, Ibid. § 81.

(2) Scilicet protestantes, eorum pace sit dictum, vivam atque expressam illorum imaginem referunt qui in campo Sennaar turri Babel ædificandæ operam dabant. Putandusne Deus sapientissimus ac misericors pater talem dedisse hominibus religionem qualem protestantismus profitetur? Hoc nihil videtur omnium paradoxorum maximum.

(3) Cf. Opusc. Frid. Lucas, *Reasons etc. seu Motiva ad amplectendam fidem catholico-romanam exposita societati amicorum* (seu quakerorum). Lond. 1839, pag. 52, seqq. His enim motibus quæ ibi ingenue studiosque evolvi, expergefactus optimus iste vir, ac veritatem sincero animo diligens, quakerorum societatem cui adhaerebat deseruit, seque in quietum catholicæ Ecclesiæ portum recepit in quo demum pacem quam hactenus frustra quaesierat, plenissimam nactus est. Plura hujus generis exempla, eaque perillustrata, divina aspirante gratia, nobis afferri nunc temporis Angliæ, majora in dies, ut confidimus, allatura!

pturarum interpretatione admitti par est præter eam quam Deus ipse præscripsit: porro Deus constanter in controversiis homines ad legem ipsam remittit, ut Is. VIII. 20. ubi dicitur; « Ad legem magis et ad testimonium; » Christus ad Scripturas pariter pharisæos provocat dicens Joan. V. 39. « Scrutamini Scripturas. » 2. Ratio vero in promptu est; siquidem constat Scripturam esse infallibilem, utpote verbum Dei, contra vero homines errori obnoxios existere, dicente Apostolo Rom. III. 4. « Est autem Deus verax, omnis autem homo mendax. » Ergo Scriptura, eaque sola, sui interpres est, ac propterea controversiarum fidei iudex.

R. Ad 1. N. min. sed ad pontificem ac sacerdotes Deus remittit in controversiis, quæ inter Hebræos exorta fuissent, ut patet ex Deut. XVII. 8 seqq. « Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris... surge et ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad sacerdotes levitici generis, et ad iudicem qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis iudicii veritatem... Qui contempserit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo et decreto iudicis, morte morietur ille » (1). Sic etiam Christus edixit: « Qui vos audit me audit... Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus (Luc. X, 16; Math. XXIII, 17).

Itaque in objecto Isaia loco prohibentur Judæi ne consulant pythonissas et hariolos contra legis vetitum ad futuros eventus cognoscendos, sed sacerdotes et prophetas adeant (2). Argumentum idcirco protestantium in hoc resolvi potest: Deus ex Isaia prohibuit populum suum ne ad futura agnoscenda eventa consulerent hariolos et pythones; ergo Scriptura est interpres sui et iudex controversiarum!

Christus vero de divina sua agens missione, cum tribus jam testimoniis, Joannis videlicet, miraculorum, ac Dei Patris, eam ostendisset, demum idipsum in objecto loco conficit Scripturarum testimonio, nam: « et ille sunt, subdit, quæ testimonium perhibent de me » (3). Ergo non ad solam Scripturam pharisæos Christus remittit, tanquam ad supremum iudicem, neque eam solam dogmaticum interpretem constituit, sed ad Scripturam, quam Christus ipse eis explanabat, verum ejus sensum quem ei tribuebat comprobans

(1) Absque dubio penes Judæos controversiæ quæ apud ipsos exorta fuissent, præsertim majoris momenti, a Synedrio ac summo sacerdote qui eidem præerat dirigebantur. Hoc expresse testatur Joseph Flavius qui in lib. II, cont. *Appion*. n. 25. ed. Haverc. de Sacerdotibus loquens hæc habet. « His tamen unum semper aliquem præesse genere principem, qui cum aliis sacerdotibus Deo sacrificet, leges custodiat, si quid erit controversam arbitrio definiat... et qui minus paraverit, poenam huic luendam esse quasi adversus Deum impie fecerit » Op. tom. II, p. 483. Nondum enim stolidum istud protestantium commentum de Scriptura suimetipsius unica interprete cujusquam mentem inesserat. Cf. etiam Becanum, *Manuale controver.* lib. I, cap. v. n. 45. seqq.

(2) En verba immediate præcedentia: « Et cum dixerint ad vos: quærite a pythonibus et a divinis, qui strident in incantationibus suis: numquid non populus a Deo sue requireret, pro vivis a mortuis? Ad legem magis, » etc. Cf. Sanctium tum in paraphrasi, tum in comment. in hunc loc. n. 59, seqq.

(3) Loc. cit.

tum ex testimonio Joannis, tum ex testimonio miraculorum, tum ex testimonio Patris, a quibus difformes esse non poterant Scripturæ rite intellectæ. Hac de causa ut verum sensum assequerentur, non solum dixit *legite*, sed *scrutamini* Scripturas ad inveniendam veritatem. Nunc autem quoad nos omnibus his testimoniis ad dogmaticam Scripturæ interpretationem supplet infallibilis Ecclesiæ auctoritas.

Ad 2. D. Homines sibi relicti errori obnoxii sunt, Tr. vel C. homines divina assistentia suffulti, cujusmodi Ecclesia est N. Nam hoc ipso quod Christus commiserit Ecclesiæ suæ magisterium, se ei adfuturum spondidit, ne unquam in errores dilaberetur dicens: « Euntes docete... et ecce ego vobiscum sum (docentibus) usque ad consummationem seculi. » Nemo quidem inficiatur Scripturam quoad se et in se infallibilem esse et veritatem continere; difficultas tota est ex parte nostra, quoad rectam nimirum ejus intelligentiam. Hinc optime Bellarminus observat propositionem fidei tali syllogismo concludi: quidquid Deus revelavit in Scripturis est verum; hoc Deus revelavit in Scripturis; ergo hoc est verum. Prima propositio certa penes omnes est, secunda apud catholicos est etiam firmissima; nititur siquidem testimonio Ecclesiæ, de qua habemus in Scripturis apertas promissiones quod errare non possit. Ast quoad hæreticos nititur solis conjecturis, vel iudicio proprii cujusque spiritus, qui plerumque videtur bonus, et est malus; et cum conclusio sequatur debiliorem partem, fit necessario ut tota hæreticorum fides conjecturalis sit et incerta (1), seu in labyrintho opinionum perpetuo hæretici circumvolvantur. Quod si contendat protestantes soli Scripturarum literæ inhaerendum esse necessario, in absurda eos dilabi necesse est, iidemque a Scriptura ipsa defectionis arguantur. In Scriptura enim legimus diem sabbati sanctificandam, ipsi tamen recedunt a litera, ut sanctificent dominicam diem; legimus: « Vos debetis alter alterius lavare pedes, » quod ipsi tamen negligunt; Christus Math. V, 39 ait, « Ego dico vobis, non resistere malo... et ei qui vult tecum iudicio contendere, et

(1) Lib. III, *de verbo Dei*, cap. X, n. 28; cf. in hoc caput vindicias Ebermanni adversus Amesium, necnon Milner, op. cit. *Excellence de la religion catholique*, tom. I, lett. IX, p. 102, seqq. qui observat post Scheffmacherum, nunquam posse protestantes ex propriis principis elicere actum fidei. Etenim « Cet acte, scribit ipse, étant d'après votre grande autorité, l'évêque Pearson, un assentiment aux articles révélés, avec une persuasion certaine et entière de leur vérité révélée (in symb. p. 15), ou pour me servir des expressions de votre primat Wake: Quand je donne mon assentiment à ce que Dieu a révélé, je le fais non seulement avec une assurance certaine que ce que je crois est vrai, mais encore avec une sécurité absolue qu'il ne peut être faux (Princ. vérid. Christ. p. 27). Or, le protestant qui ne peut compter que sur ses propres talents dans l'interprétation des livres de l'Écriture, surtout avec toutes les difficultés et les incertitudes qu'il doit éprouver... ne peut jamais atteindre à cette assurance certaine et à cette sécurité absolue, relativement à tout ce qui est révélé dans l'Écriture. Le plus qu'il puisse dire est: le sens des passages que je vois me paraît à présent tel et tel, et, s'il est de bonne foi, il ajoutera: mais peut-être changerai-je mon opinion après une plus ample considération, et après avoir comparé ce passage avec d'autres. Combien il y a loin d'une pareille opinion simple à la certitude de la foi! »

tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium, » quod nescio an ipsi servent; hæc porro aliæque ejusmodi pene innumera in Scripturis leguntur, de quibus tamen ne cogitant quidem protestantes (4). Curiam? Quia non litteram, quæ occidit, sed sensum et spiritum sequi se profitentur, seu juxta interpretationem quam ei affingunt; verum si ita est, ergo non sola Scriptura, sed ipsi sunt interpretes et iudices.

II. Obj. Atqui Scriptura supponit in omnibus indiscriminatum jus esse proprio iudicio interpretandi sacras litteras; 1. enim Apostolus 1. Thess. V. 21 fidelibus omnibus scribit: « Omnia probate, quod bonum est tenete. » 2. Quod quidem monitum congruit indoli rationis humanæ, quæ indita nobis a Deo est ad ea intelligenda quæ sive voce, sive scriptis nobis communicantur; 3. iisdem propterea hermeneutica regulis quibus veterum quorumcumque auctorum scripta exponimus et interpretamur, exponere et interpretari æquum est auctores sacros, qui hominibus humano more scribebant. 4. Perabstruse proinde faciunt qui librorum divinorum interpretationem humano, ut pontificis romani, arbitrio subjiciunt (2). 5. Sane nisi hæc humano ingenio tribuatur facultas sacras litteras interpretandi, actum de scientia biblica esset, omnisque scientia concederet, cum satis foret pronas auctoritati Ecclesiæ aures præbere. Ergo.

R. Neg. Subsumpt. ad 1. *prob. D.* Scribit Apostolus probanda a fidelibus esse dona gratuita de quibus hic loquitur, C. probanda fidei dogmata per privatam Scripturarum interpretationem N. De his ne verbum quidem eo loci habet Apostolus qui, cum ageretur de concilio Jerosolymitani decreto, non *probandum* illud, sed *custodiendum* fidelibus tradebat (Act. XVI, 4). Agit autem, ut patet ex toto contextu, de donis illis gratuitis quibus per eam ætatem abundabant fideles, nec omnibus fidendum monet, qui ea præ se ferebant, sed caute ac prudenter de iisdem esse iudicandum (3).

Ad 2. D. In iis quæ intra rationis fines continentur, C. in iis quæ eam superant, vel illos limites excedunt N. Talis porro est divina revelatio in suo complexu spectata, quæque in sacris litteris continetur. Nunquam illam Deus solius humanæ rationis interpretationi subjicit, sed voluit omnino, ut humana ratio fidei subderetur; alioquin, uti ostendimus, actum prorsus de revelatione esset ac fide. Profecto rationalistæ qui hæc nobis obijciunt, non intelligunt verba Apostoli 1. Cor. X. 5. « Et omnem altitudinem ex-

(1) Recolantur superius dicta, et Milner loc. cit.

(2) Ernestius in *Institut. interpretis T. N. V.*, apud Weggenscheld. § 25. not. 6.

(3) Cf. quæ præclare in hunc locum scribit Estius, qui ostendit hæc Apostoli sententia dupliciter abuti hæreticos, et quoad *res*, et quoad *personas*, atque utrumque absurdissimum esse affirmat, nec alio tendere quam ut in doctrina fidei nihil unquam certi sit, dum *omnia omnium* examini et iudicio semper relinquuntur. Vel ipse Grotius in Annotat. in hunc locum excludit suorum protestantium interpretationem, scribit enim: Hoc pertinet ad *discretionem* (discretionem spirituum). 1. Cor. XII, 10, XIV. 22. Sic 1. Joan. IV, 1. *δοκιμάσατε τὰ πνεύματα* (probate spiritus). Ergo *omnia* (omnia) hic restringendum est ex antecedente ad ea quæ dicuntur ab iis qui se prophetas dicunt. » Op. ed. Amstelod. 1679, t. II, vol. II, p. 946.

tollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitate redigentes omnem intellectum in obsequium Christi. Aliud autem est intelligentia Scripturarum exegetica sub debita subjectione Ecclesiae auctoritati, de qua hic non pertractamus; aliud vero interpretatio dogmatica de qua loquimur, et ex qua pendent fidei nostrae objecta. Ab hac vero solum spiritus privati, seu rationis individualis interpretationem secludimus, ad quem certe finem naturalis ratio nobis a Deo minime indita est.

Ad 5. D. Si sermo sit de expositione exegetica seu scientifica, Tr. de hac enim postea: si de interpretatione dogmatica N. haec enim eodem Spiritu divino faciendae est a quo Scriptura ipsa nobis est data; alioquin vere auctoritas Dei humano subiceretur arbitrio, quod ex dictis repugnat.

Ad 4. D. Ac propterea perabsurde faciunt protestantes et rationalistae, C. catholici quibus auctoritas Ecclesiae et rom. pontificis infallibilis est N. Ex catholica doctrina, dum sese fideles in interpretatione dogmatica Scripturarum Ecclesiae subiciunt, non humano iudicio aut arbitrio, ut adversarii loquuntur, sed iudicio omnino divino se subdunt, quod quidem patet per auctoritatem infallibilem, praesenti nempe Dei praesidio jugiter suffultam. Contra vero, qui in interpretatione dogmatica sive propriam, sive alterius cuiuscumque demum individui iudicium sequuntur, vere subiciunt se iudicio et arbitrio suo vel alieno, ac propterea nec fidem habere unquam possunt, omnique vento doctrinae circumducuntur.

Ad 5. N. Restat siquidem humanae industriae atque ingenio interpretatio exegetica et scientifica, ut paulo post declarabimus.

III. Obj. Esto neque Scripturam solam, neque expositam a spiritu privato aut a ratione individuali posse regulam esse certam ac infallibilem credendum: 1. negari tamen nequit talem esse per interius testimonium Spiritus sancti. 2. Nam passim Scripturae insinuant internum eiusmodi magisterium Spiritus sancti, quo homines certi fiunt de veritate, ac proinde de recta Scripturarum intelligentia. Decretoria sunt Christi promissa Joan. XIV. 26. « Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, et suggeret vobis omnia quaecumque dixero vobis; » et v. 16 « Ego rogabo Patrem, et alium paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum, Spiritum veritatis, » et alibi saepe. 3. Eas porro promissiones omnes et singulos fideles, non Ecclesiam vero solam, in universum respicere, nedum ex verbis ipsis liquet, *docebit vos, suggeret vobis, maneat vobiscum*, quae distributiva sunt, sed constat praeterea ex collatione cum reliquis Scripturarum textibus; 4. Apostolus enim I. Cor. II. 15. « Spiritualis, inquit, iudicat omnia, et ipse a nemine iudicatur; » et Joannes I. ep. II. 27; sic 5. scribit ad omnes fideles: « Non necesse habetis ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio eius docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. Et sicut docuit vos manete in eo. » Quae quidem con-

gruunt cum iis quae pollicitus est Deus per Jeremiam XXXI. 55. in Novo Testamento complenda: « Dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam... et non docebit ultra vir proximum suum... dicens: cognosce Dominum: omnes enim scient me, a minimo eorum usque ad maximum. »

7. Hoc porro Spiritus sancti testimonium, sive haec interior inspiratio atque illustratio, ut subdit Barclæus, evidens est, ac intellectum apte dispositum invincibiliter permovet ut ei assentiatur eo plane modo quo axiomata mentem inclinant ad veritatem naturalium assensum; id non solum *utile*, sed plane *necessarium* est ad actum fidei elicendum, cum nemo possit dicere *Jesum nisi in Spiritu sancto* (I. Cor. XII. 5). 8. Nec quidquam obstat quod eiusmodi inspiratio incerta sit; aliud quippe est affirmare revelationem seu inspirationem Spiritus s. certam esse et infallibilem, aliud vero hoc, vel illud peculiare individuum eam omnino tenere; prius a nobis adstruitur, minime vero posterius, in quo fatemur decipi utique homines carnales posse atque illudi. 9. Facile autem veritas aut falsitas inspirationis discernitur, si illud praeculis habeas, testimonium Spiritus sancti haud unicum esse medium, seu non dari ad exclusionem mediorum exteriorum, Scripturae videlicet rectaeque rationis: quapropter si contigerit quempiam obtrudere inspirationem, et quidquam docere quod Scripturae rectaeque rationi adversetur, illico deprehenditur eundem fuisse illusum et sua omnino dare, non autem divina inspiratione moveri. Quae quidem de causa jure merito gnosticorum antiquiorum recentiorumque anabaptistarum commenta velut impia exploduntur. 10. Ceterum ex eo quod nonnulli interiore hac Spiritus sancti illustratione abusi sint, eiusmodi velle testimonium utpote fallax ac incertum profligare, perinde esset ac contendere humanam abijciendam esse rationem, immo et Scripturam ipsam, eo quod aliqui utraque pessime abusi fuerint ad incautos decipiendos (*Ita apud Frider. Lucas, op. cit. pag. 21 seqq.*) Ergo.

R. Ad 1. D. Nobis certo manifestatum per Ecclesiae oraculum, C. prout cuilibet individuo subjective innotescit N. Nos enim non inficiamur, immo conterdimus opus esse testimonio Spiritus s. ut Scripturae rite intellectae infallibilem nobis pariant certitudinem; neque in hoc ulla occurrit controversia. Verum in eo tota quaestio versatur utrum hoc testimonium nobis per Ecclesiae auctoritatem, cui, pollicitationes de divino eoque jugiter praesidio factae sunt, innotescere debeat, an vero per assertionem cuiuslibet e privatis hominibus, quos omnes illusioni ac deceptioni obnoxios esse quis dubitet? Itaque si quidquam doceatur ab iis quod Ecclesiae doctrinae refragetur, certissimo id est argumento eos fuisse deceptos. Nec enim testimonium Spiritus s. sibi repugnare unquam potest.

Ad 2. D. Quae afficiant totam Ecclesiam, C. singula ejus membra vel N. vel subd. Quatenus eidem: seu ejus magisterio subjecta sunt, C. absque ejus-

modi subjectione, negamus ob rationem in superiore responsione allatam. Scriptura enim in eo perpetuo est ut unitatem fidei et charitatis, obedientiam et subjectionem iis qui legitime praesunt inculcet: hinc fieri nequit ut absque ejusmodi unitate et subjectione possint alicui competere illae pollicitationes; quandoquidem utraque unitas penitus scinderetur. Deberent praeterea adversarii ostendere, penes se solos reperiri eiusmodi inspirationes, quas confidenter jactant, non autem etiam apud catholicos, quod ipsi quoniam praestituri sint pacto, vehementer expectamus (1). Itaque in adductis testimoniis alloquitur Christus universos apostolos, ac in illis Ecclesiam universam docentem.

Ad 5. N. Collectiva enim sunt Christi verba, et si unum excipias Petrum, nemini in particulari quidpiam Christus promisit. Quod si per quamdam veluti extensionem ad quemlibet referri posse dicantur, adeo ut fideles singillatim de iisdem quodammodo participent, id eo semper sensu intelligendum est, quatenus iisdem unum sunt cum ipsa Ecclesia, ac praeterea juxta mensuram quae unicuique congruit, ut ex ministerio ac magisterio Ecclesiae proficiant.

Ad 4. D. Spiritualis seu perfectus solidusque christianus interiore lumine illustratus iudicat, id est, discernit omnia, terrena nempe et divina, ad propriam aliorumque aedificationem, C. iudicat iudicio definitivo et dogmatico N. Hoc enim absolum est et ab Apostoli mente imprimis remotum, qui loc. cit. unice contendit, animalem hominem iudicium de iis ferre non posse quae supernaturalia sunt atque divina, eum divino ad hoc lumine opus sit; qui vero divinitus mente sunt collustrati, non divina solum possunt, sed terrena etiam iudicare, atque cognoscere. Hi semper profecto fuerunt, sunt atque adeo erunt in vera Christi Ecclesia divinis charismatibus praediti (2). Attamen unquam ipsi sibi iudicium dogmaticum aut dogmaticam Scripturarum interpretationem arrogare nec cogitarunt quidem, sed iudicio econtra et interpretationi Ecclesiae toto animo adhaeserunt. Accedit nos latere qui eiusmodi homines vere spirituales sint, aut saltem nobis de iis certitudine fidei non constare. Quid? quod nec semper omnia cognoscunt, et cum Deus iisdem non omnia revelet, in pluribus labi queunt (3).

Ad 5. D. In iis quae jam ab apostolis didicerunt, C. universim et absolute N. Totus hoc loco Apostolus est ut fideles a seductione haereticorum avertat, quos seductores vocat et antichristos, qui que sub obtentu accuratius fideles instruendi falsis illos do-

(1) Equis dicit tot sanctos viros qui quavis aetate in Ecclesia floruerunt catholici, et scriptis coelesti plane unctioe refertis eam aedificaverunt, ut auctor *Imitationis Christi*, s. Theresia, s. Franciscus Salesius, Bellarminus in suis libris asceticis, Fenelonius, alique pene innumeri, quis, inquam, affirmare audebit omnes fuisse spiritu divino destitutos, ac solos Lutherum, Calvinum, Zwinglium, aliosque pessimos homines, aut Barclæum, quakeros, methodistas solos divino Spiritu agi? An vel ipse communis sensus ab hoc affirmando non refugit?

(2) Cf. Bernard a Picon. *Tripl. expositionem* in hunc loc.

(3) Cf. Bellarmin. *De verbo Dei*, lib. III, cap. X, n. 15.

etrinis illudebant. Ut igitur ab istorum luporum faucibus christianos illos eriperet Joannes, eosdem movebat uti praecaverent se ab illorum doctrina et seductione, cum omnia scitu ad salutem necessaria comperta haberent. « Quomodo, inquit Bellarminus, si catholicus aliquis scriberet catholicis, qui ab haereticis obsiderentur et perturbarentur, non necesse habetis, ut aliquis lutheranus vel calvinista doceat vos doctrinam Christi; omnino enim quae vos scire oportet jam didicistis et tenetis ex praedicatione Ecclesiae, adjuvante unctioe Spiritus sancti » (1). Sane paulo ante objecta verba sic Joannes ait: « Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam, » et « vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat, haec scripsi vobis de iis qui seducunt vos » (V. 21-24).

Ad 6. D. Pollicitus est Deus per Jeremiam gratiam uberiores ad servandam legem, et pleniores cognitionem unius Dei, C. magisterium internum ad interpretandas Scripturas, externo magisterio, nempe Ecclesiae, secluso N. Nam de hoc in objecto loco ne verbum quidem occurrit (2).

Ad 7. D. Eiusmodi Spiritus s. inspiratio movet ad assentiendum fidei nobis ab Ecclesia propositae peripuum credulitatis affectum, ad quem etiam necessaria est, C. ad assentiendum privatae uniuscujusque interpretationi, aut ad fidem sibi propriam excludendam N. Duo haec male permiscet adversarius quae vehementer inter se dissita sunt, inspirationem videlicet, quae necessario requiritur ad assensum fidei veritatibus nobis ab Ecclesiae magisterio propositis praestandum, atque inspirationem illam qua quos sibi peculiare suum fidei systema pro arbitrio efformat ac fingit. Porro Spiritus s. inspiratio, seu testimonium certissimum in se est ac infallibile, imo et necessarium ad elicendum actum fidei supernaturalem, ut suo loco docuimus (5); cum tamen Deus juxta ordinariam providentiae suae rationem statuerit mediis exterioribus, magisterio nimirum Ecclesiae, fidei nobis objecta credenda proponere, magisterium suum internum cum externo magisterio conjungit, ut in salutarem fidei actum erumpamus. Ex utriusque proinde magisterii conjunctione certi nos, imo infallibiles efficiamur circa verum fidei objectum, cum non fallere nequeat Spiritus sanctus dum nos inclinat ad certe consentiendum; nec fallere nos possit Ecclesia in vero fidei objecto nobis proponendo. Dempto au-

(1) Ibid. n. 22.

(2) Si quis vellet hunc textum urgere, sequeretur vel ipsam Scripturam abijciendam esse veluti superfluum ac inutilem, cum Deus ipse nobis ingerat cognitionem sui. Itaque juxta probatioris interpretes post s. Augustinum et Aquinatem, objecta verba exponuntur de abundantiori gratia quam pollicetur Deus se daturum in N. T. ad praecipuum legis observationem. Cf. Sanctum in Jerem. XXXI. 55. ubi fuse et eleganter, ut solet, totum hunc textum explanat, necnon Estium in comm. in epist. ad Hebr. VIII. 7, 8, 9, et X. 16; Rosenmüller, utpote bonus rationalista, nulla ratione habita ad Apostolum, qui in loc. cit. hanc praedictionem refert ad Novum Testamentum, exprimit de ampliori Dei cognitione, ac legis studio dandis Judaeis reductibus a captivitate Babylonica. Verum etiam hac expositione nihil extulit quod protestantibus faveat.

(3) In tract. *De gratia*, p. 1, cap. 1, par. 1 et 2.

tem exteriori Ecclesie magisterio, nunquam certi efficiuntur de vero fidei objecto cum decipi facile possimus, assumendo proprium sensum tanquam Dei inspirationem. Certo autem illudimur ac decipimur, si feramur in objectum aliquid aut doctrinam doctrinae Ecclesie adversantem, cum Deus sibi contrarius esse non possit. Quod si Deus proposuisset unumquemque singulatim interiori veram fidem docere, neque nobis dedisset Scripturam, neque instituisset Ecclesiam, neque prophetas et apostolos, imo nec Filium suum ad nos edocendos misisset, quae quidem omnia cum facto pugnant, ac proinde evincunt Deum noluisse homines ad fidem adeoque ad salutem per solam interiori inspirationem perducere (1).

Ad 8. Resp. imo valde obstat; nec enim dubium versatur circa inspirationem in se seu objective spectatam, sed prout excipitur in subjecto. Nam si certi semper essemus de vera inspiratione divina, jam nulla superesset controversia; verum in eo difficultas est, quod de illa inspiratione plane sumus incerti.

Ad 9. In sensu adversariorum N. Nec prosunt criteria, quae ipsi proponunt, ad discernendam inspirationem veram a falsa. Etenim non prodest Scriptura, cum ex inspiratione, posito adversariorum principio, deberemus imprimis libros divinos a non divinis discernere; deinde germanam illius intelligentiam pariter ab inspiratione deberemus assequi. Quapropter qui pro certo habet se a divina agi inspiratione, et tamen aliquid animo imbibisset quod Scripturae adversaretur, is profecto aut suo Scripturam ex ea saltem parte respueret, aut talem ei affligeret interpretationem quae cum suo praecognito errore conciliaretur, id quod haereticis omnibus semper solemne fuit (2). Nec quidquam melius praestabit recta ratio: quis enim unquam persuadent haereticos errores eius recte rationi adversari? Imo pugnat ipse contenditque opiniones ac placita sua eidem plane congruere, prouti contendebant et antiquiores gnostici, et recentiores anabaptistae ac schwendenborgiani. Si propterea semel admitteretur adversariorum principium, nulla amplius suppeteret via qua ipsi possent ab erroribus revocari (3).

(1) Tantam porro vim habuit hoc argumentum in animo egregii Friderici Lucas quem nuper laudavi, ut profiteatur se eo maxime permotum esse ut societatem amicorum, nempe quakerorum, desereret, atque ad Ecclesiam catholicam veritatem confugeret. Cf. cit. ejus opusc. p. 31 seqq.

(2) Sane Lutherus ex praecognita sententia de inutilitate bonorum operum ad justificationem, ac de sola fide justificante, non solum rejecti uti stramineam epistolam s. Jacobi, quae e diametro adversatur huic haeresi, sed praeterea in sua editione Bibliorum adjecit verbis Apostoli Rom. III, 28, vocem *solan*: cum vero hac de re monitus esset, respondit: *sic volo, sic jubeo: sit pro ratione voluntas*. Cf. Becan. *Manuale controvers.* lib. I, cap. XV, quaest. IV, n. 3. Ita sese gesserunt antiquiores haeretici, quos propterea patres, et in his s. Irenaeus et Tertullianus vocant *Scripturarum corruptores*: ita recentiores, ut Beza, alique passim, ut paulo post ostendemus. Interim cf. Barth. Germonium S. J. *De veteribus haereticis ecclesiasticorum codicum corruptoribus*, Paris 1715, lib. 1 et II.

(3) Cf. quae adversus nuperos pietistas qui cum quakeris hac in parte conveniunt, scribit Arigler in sua *Hermeneutica biblica generali*, Viennae 1815, in parte *Isagogica*, § 17, de lumine interno.

Ad 10. Neg. Conseq. Ex proposita enim difficultate hoc tantum legitime inferri potest, explodendum nimirum esse adversariorum systema, quod reipsa fallax et incertum est. Siquidem non testimonium aut inspiratio Spiritus sancti in se et objective fallax est et incerta, sed uti superius diximus, prout in subjecto recipitur, quod falli quidem ac decipi potest. Sic certe nec Scriptura nec recta ratio ob earum abusum rejici debent, sed corrigendus abusus permanens ex homine qui legitimam auctoritatem et magisterium Ecclesie repudiando, tum *depravat Scripturas ad suam perditionem*, tum ratione ipsa ad falsa sua systemata confingenda pessime abutitur.

ARTICULUS II. De exegetica seu scientifica Scripturarum divinarum interpretatione.

Quamvis exegetica seu scientifica Scripturarum sacrarum expositio proprie ad theologum non pertineat, cum hanc provinciam sibi vindicent sacrarum litterarum professores, quorum est etiam ex instituto agere de critica biblica, uti monuimus, ac de hermeneutica, de archaeologia sacra, aliisque ejusmodi argumentis, cum nihilominus protestantes in Ecclesiam catholicam conflent invidiam ex principio auctoritatis in interpretatione dogmatica Scripturarum, cogimur vindicias Ecclesiae etiam ex hac parte suscipere. Protestantes namque solent Ecclesiam catholicam incusare, quod sacrarum Bibliorum studia retardet, ac scientiam sacram aetatis nimis veluti vinculis constringat, dum suam sequi interpretationem, aut saltem non recedere interpretes jubet ab unanimi sanctorum patrum expositione. Protestantes praeterea recentiores eas regulas ac principia in critica, hermeneutica, atque exegetica biblica statuunt et consecrantur, quae Scripturam ipsam labefactant, ac omnem ei pene religiosum valorem adimunt. Verum enim vero quod magis sincero cuilibet catholico dolendum, illud est, nec defuisse neotericos, qui presse nimis protestantium vestigia prementes viam in scientia biblica inierint, quae vix aut nullatenus cum germana catholica doctrina consistere valeat.

Quoniam tamen, ut praemisimus, neque nostri instituti est haec data opera persequi, neque omnino praetermittenda esse putamus, ne auditores nostri praesentem hujus scientiae statum penitus ignorent, mediam sectabimur viam, nullam instituendo peculiarem propositionem, paucis refellere contenti calumniam a protestantibus Ecclesiae impactam, ac simul ostendere quid Tridentinae synodi decretum demum importet, dum vetat ne quis sacras Scripturas interpretari audeat contra eum sensum quem tenuit ac tenet Ecclesia, vel contra unanimum patrum consensionem (1). Exinde eruemus essentialia discrimina

(1) Quod *negative* haec conc. Tridentinum statuit, ne scilicet quis interpretetur sacram Scripturam contra unanimum patrum consensum, in professione fidei edita a Pio IV, *positive* exprimitur, cum in ea quilibet profiteatur nunquam se interpretaturum eandem Scripturam nisi juxta unanimum ss. patrum consensum, in his videlicet quae ad fidem et mores pertinent.

na quae necessario interponi debent inter criticam, hermeneuticam et exegeticam biblicam catholicam, et protestantem. Demum nonnullas complectemur regulas quibus sese regat catholicus theologus necesse est, siquidem a sincera catholica norma in expositione et interpretatione sac. Scripturae cum suo ceterorumque damno nolit desciscere.

1. Ac primo quidem quam injusta sit accusatio in Ecclesiam catholicam per protestantes intorta, perinde ac si illa, dum tale sanxit decretum, studiorum biblicorum incrementis detrimentum inferret, patet ex eo quod ipsa non rectum usum, sed abusum duntaxat interpretationis decreto illo coercere sapienter intendat. En ipsa decreti verba: « Ad coercenda petulantia ingenia decernit (synodus), ut nemo suae prudentiae innixus, in rebus fidei et morum ad edificationem doctrinae Christianae pertinentium, sacram Scripturam, ad suos sensus contorquens, contra eum sensum quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, cujus est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum, aut etiam contra unanimum consensum patrum, ipsam Scripturam sacram interpretari audeat » (Loc. cit.). Ex his porro verbis intelligimus Tridentinum non aliud sibi proposuisse quam limites certos figere ultra quos progredi catholico interpreti fas non sit. Hi limites praestituuntur a sensu Ecclesiae unanimumque patrum consensu in iis quae pertinent ad *fidem et mores*, atque ad *edificationem christianae doctrinae*. Quo quidem nihil aequius excogitari potest; cum enim Scriptura in *gratiam* religionis data nobis a Deo sit, et in christianae seu catholicae fidei praesidium, aequum erat ut interpretet certis ut ita dicam cancellis continerentur, imo et apte regerentur in Scripturis exponendis, ne proprio sensui plus quam par est indulgerent in catholica ipsius fidei detrimentum. Quemadmodum enim si flumina intra alveum suum contineantur valde prosunt, ac publicis privatisque commodis opportune inserviunt; contra vero si extra alveum erumpant, alluviones undequaque important et vastitatem; ita plane si interpretes sacri verum Scripturae spiritum consecutentur, qui ex sensu Ecclesiae sanctorumque patrum exurgit, fidei ac religionis causam promovebunt; si secus fecerint, maximo eidem erunt nocentur.

Ceterum praeter ea quae ad fidem moresque pertinent, plura sunt in quibus possunt catholici expositores ingenium suum naviter exercere. Critica enim, philologia, quae supponit aut requirit antiquarum notitiam linguarum, chronologia, geographia, historia, archaeologia aliaque pene innumera latissimum catholico exegetae campum aperiunt in quo semper proficere possit. Quid vero dicendum de inquisitionibus in multiplicem Scripturae sensum, in iis quae conferunt ad penitionem sibi doctrinae dogmaticae ac moralis cognitionem comparandam atque ad ampliorum illorum locorum illustrationem quibus christiana doctrina fulcitur, prout Ecclesiae patres et interpretes catholici quovis tempore praestiterunt pro ingenti quo erga catholicam fidem amore tenebantur, licet

plenam in Ecclesiam subjectionem animo atque ore profiterentur?

Sane experientia constat nulla obesse ratione Tridentinum decretum catholicis interpretibus biblicae exegeticae incremento. Quot enim ab illa inde aetate in Ecclesia catholica interpretes atque exegetae doctissimi floruerunt, vix ut numerari possint (1)? Qui tamen omnes et mirifice Scripturam quaquaversus illustrarunt, et optime simul de re catholica meriti sunt. Quibuscum si conferas exegetas protestantes, habes unde mireris ingens inter utrosque discrimen. Nam isti ut plurimum aridi sunt, sicci, inconstantes, verba, ac phrases grammaticales vix non unice consectantes, quos propterea verius philologos quam interpretes ac expositores vocaveris. Illud vero quam frequens in ipsis, ut dum auctores nostros gravi supercilio notant, et contemptui habere se ostendunt, complura ex iis exscribant, caute tamen, ac suppresso nomine, ne se catholicorum copiis ditatos prodant (2). Catholici vero Scripturarum expositores magna ex parte uberrimi veluti fontes exundant, ita ut non mentem solum, sed et legentis animum suavissime pascant, pietatemque nutriant augeantque (3). Injusta proinde ac falsa est acatholicorum incusatio quod Ecclesia quoquomodo sacrarum litterarum studia retardet ac elangescere sinat, cum potius summo more commendat ac provehat. Huc certe spectat quod ab eadem Tridentina synodo statutum est: « Ne coelestis ille sacrarum librorum thesaurus, quem Spiritus sanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus jaceat, statuit et decrevit » ut constituerentur ubique locorum, qui idonei essent « ad sacrae Scripturae expositionem et interpretationem ».

(1) Horum census videri potest apud Calmet, qui in sua *Bibliotheca sacra*, quam praemisit volumini primo *Dictionarii historici, etc.*, *Sacrae Scripturae*, omnes recenset interpretes catholicos et protestantes qui, sive in universam Scripturam, sive in singulos utriusque Testamenti libros aut speciales eorum partes commentaria usque ad aetatem ejus ediderunt. Ex hoc catalogo cui non minima fieri possent additio, colligimus nec numero, nec praestantia catholicos interpretes protestantibus inferiores esse, imo utroque longe istos superare, etiam si ab aetate concilii Tridentini eos recenseamus. Nathanael Sotuelius, in *Bibliotheca scriptorum societatis Jesu*, quam perduxit usque ad an. 1673, supra tertium commemorat sac. Scripturae expositores et sola Societate. Nicolaus Antonius, in *Bibliotheca hispanica nova*, supra quingentos Hispanicos recenset. Jamvero quot addi possent eleucho Sotuelii et Nicolai Antonii! Quis recenseat tum aliorum religiosorum ordinum, tum aliarum gentium interpretes? Cf. Andreas S. J. *dell' origine, progressi e stato attuale di ogni letteratura*. Roma 1817. tom. VII. *scienze ecclesiastiche, della scienza biblica*, c. III, p. 510 seqq.

(2) Nos identidem hujuscemodi protestantium agendi rationis exempla dedimus, sed cf. J. B. Glaire, *introduction historique et critique aux livres de l'ancien et du Nouveau Testament*, Paris 1839, II append. au chap. VII, II part. § V, pag. 517, seqq.

(3) Satis est specimen sumere ex commentariis super prophetas Gasparis Sanctii, ex comment. V. Bellarmini in psalmos, et P. Berthier pariter in psalmos, Bernardini a Piconio in epistolam s. Pauli, aliorumque passim, qui pietatem ubique et unctionem plane coelestem spirant. Si quis hos conferat cum expositionibus Semleri, utriusque Rosenmülleri, Kuinoelii, etc., deprehendet tantum illos inter et istos discrimen intercedere quantum intercedit medullam inter et ossa, spiritum et corpus, caelum et terram. Equid aliud expectes ab iis qui non nisi terrena sapiunt? Cf. Glaire, op. et loc. cit. pag. 507 seqq.